

Prof. dr hab. med. Jarosław Reguła
Klinika Gastroenterologii, Hepatologii i
Onkologii Klinicznej CMKP
Centrum Onkologii – Instytut
ul Roentgena 5
02-784 Warszawa

Warszawa, dnia 2 stycznia 2017

RECENZJA

rozprawy doktorskiej lekarz medycyny Moniki Kukulskiej „ Poziom wiedzy pacjentek chorych na nieswoiste zapalenia jelita na temat rozrodu”

Główne cele przedstawionej do oceny rozprawy to:

- Ankietowa ocena wiedzy pacjentek z nieswoistymi chorobami zapalnymi jelit (NCHZJ) na temat ciąży, płodności, planów związanych z posiadaniem dzieci
- Ankietowa ocena wpływu posiadanej wiedzy na decyzje w swoim życiu podejmowane w związku z planowaniem potomstwa

Praca powstała w Katedrze i Klinice Gastroenterologii i Hepatologii Uniwersytetu medycznego we Wrocławiu, pod kierunkiem prof. dr hab. med. Leszka Paradowskiego.

Nieswoiste choroby zapalne jelit (choroba Leśniowskiego-Crohna i wrzodziejące zapalenie jelita grubego) stanowią ważny problem kliniczny dotyczący najczęściej ludzi młodych lub bardzo młodych, u których posiadanie potomstwa jest jednym z priorytetów życiowych. Dążenie do posiadania potomstwa w tej grupie chorych może napotykać na rzeczywiste problemy. Płodność w okresie remisji nie

różni się wprawdzie od płodności w zdrowej populacji, ale może być istotnie upośledzona w sytuacji zaostrzeń, w związku z przewlekłym zapaleniem, jego powikłaniami, zmianami okołoodbytniczymi, stosowaniem leków z możliwym działaniem teratogennym, przebyłym leczeniem operacyjnym i w wielu innych sytuacjach komplikujących podejście do kwestii ciąży, porodu, karmienia etc. Dlatego temat podjęty przez Autorkę jest bardzo ważny i niezmiernie aktualny, tym bardziej, że bywa, że tematyka płodności w NCHZJ bywa tematem tabu. Wybór tematu pracy jest uzasadniony i bardzo ważny.

Rozprawa zawarta jest na 106 stronach, składa się z typowych 8 rozdziałów, zawiera 38 tabel i wiele rycin obrazujących wyniki, które trudno policzyć bo ich numeracja się dubluje. Zacytowany jest też dokładnie tekst ankiety, która służyła do zbierania informacji od badanych kobiet.

We Wstępie (16 stron) Autorka kolejno omawia obie nieswoiste choroby zapalne jelit z podaniem istotnych dla zrozumienia celu badania, informacji o rozrodczości u chorych z NCHZJ. Na końcu wstępu lek. Monika Kukulska objaśnia zasadność podjęcia badań. Informacje zawarte we wstępie stanowią bardzo dobre podsumowanie aktualnej wiedzy na temat najważniejszych aspektów rozrodczości w NCHZJ. Przedstawione dane są prawidłowo poparte piśmiennictwem.

Cele pracy (1 strona) są sformułowane jasno, w sposób logiczny wynikają z omówionego powyżej wstępu. Autorka przedstawiła je w pięciu punktach.

Realizując poszczególne cele pracy Doktorantka korzystała ze zwalidowanej Ankiety CCPKnow score (Crohn's and Colitis Pregnancy Knowledge Score) autorstwa Selingera i wsp., przetłumaczonej na język polski. Na użycie Ankiety Doktorantka uzyskała zgodę Autora Ankiety. Rozdziału Materiał i Metoda (2 strony) Autorka opisała sposób przeprowadzenia Ankiety. Badanie uzyskało zgodę Komisji Bioetycznej UM we Wrocławiu.

Wyniki przedstawiono na 49 stronach w formie opisu, tabel i rycin. Ta duża objętość tego rozdziału wynika po pierwsze z bardzo szczegółowej analizy danych, ale także z powodu powtarzania części wyników zarówno w formie tekstu jak i w formie rycin. W przyszłości przy pisaniu kolejnych badań naukowych należy Autorce

zwrócić uwagę na to aby wyniki przedstawiać ALBO w formie tekstu ALBO w formie rycin lub tabel – nie ma sensu pokazywanie tych samych danych dwu-trzykrotnie. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że niektóre wyniki można przedstawić prościej; na przykład nie ma większego sensu pisać: „ 41% kobiet z WZJG było operowanych a 59% nie było operowanych” – jedna z tych dwu informacji jest wystarczająca.

Same wyniki badania są bardzo ciekawe, można nawet powiedzieć fascynujące. Zdziwila, stosunkowo duży odsetek chorych kobiet w wieku rozrodczym (czasami sięgający 80%), które nie mają żadnych informacji na zadane ważne pytania dotyczące płodności w ich chorobie. Wynika z tego, że lekarze nie prowadzą ze swoimi młodymi pacjentkami wyczerpujących szczegółowych rozmów na temat płodności.

Autorka przedstawia także poszczególne wyniki odpowiedzi na pytania Ankiety w różnych podgrupach zależnych od wieku, wykształcenia, statusu małżeńskiego, rodzaju NCHZJ, miejsca zamieszkania, palenia papierosów, czasu trwania choroby, wieku początku choroby, przebytych operacji, stosowania antykoncepcji. Bardzo ciekawe są odpowiedzi na pytania dotyczące świadomego wyboru bezdzietności z obawy o swój lub dziecka stan zdrowia.

Dyskusja (13 stron) jest napisana bardzo dobrze. Sposób jej zredagowania świadczy o dużej wiedzy i inteligencji Doktorantki, znajomości piśmiennictwa, umiejętności analizy , syntezy, precyzyjnego przekazywania myśli, obiektywnego podejścia do własnych wyników oraz umiejętności dyskusji z obserwacjami innych autorów.

Wnioski zawarto w 7 punktach (poniżej w skróconej wersji)

1. Pacjentki z NCHZJ mają mniej dzieci w porównaniu do populacji ogólnej
2. Większość pacjentek ma ubogi poziom wiedzy na temat płodności w NCHZJ
3. Pacjentki powyżej 45 roku życia mają niższy poziom wiedzy w porównaniu do kobiet młodszych
4. Wyższy poziom wiedzy charakteryzuje kobiety, które urodziły dzieci w trakcie trwania NCHZJ

5. Niższy poziom wiedzy charakteryzuje kobiety, które świadomie wybrały bezdzietność
6. Pacjentki mają najmniejszą wiedzę w aspekcie wpływu leczenia na płodność
7. Edukacja pacjentek w omawianych kwestiach jest b ważna.

Wnioski zawierają odpowiedź na wyznaczone cele badań.

Streszczenie pracy obejmuje 3 strony.

Piśmiennictwo składa się ze 110 pozycji, jest prawidłowo zebrane i przytaczane.

Rozprawa doktorska jest ważną i bardzo przydatną analizą wiedzy na temat płodności u kobiet z NCHZJ. Wyniki badania – po opublikowaniu pełnej pracy – mogą mieć ważny aspekt praktyczny i mogą doprowadzić do zmiany praktyki klinicznej w Polsce.

Pracę oceniam jako bardzo wartościową, w wielu aspektach pionierską i spełniającą wszystkie warunki pracy doktorskiej. Dlatego przedkładam wniosek o dopuszczenie lekarz Moniki Kukulskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Kierownik Kliniki
Gastroenterologii, Hepatologii i Onkologii Klinicznej
Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego

prof. dr hab. n. med. Jarosław Reguła

Prof. dr hab. med. Jarosław Reguła